

Antonio Škarić
Lopar, o. Rab

O FRAZELOGIJI MJESNOGA GOVORA LOPARA

UDK:811.163.42'282.2(497.561Lopar)(210.7Rab)

Rukopis primljen za tisak 22. 2. 2021.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

U radu se analiziraju frazemi mjesnoga govora Lopara na otoku Rabu koji su prikupljeni spontanom bilježenjem i upitnikom. Frazeološki fond analizira se kroz strukturni, semantički i sintaktički aspekt te se stavlja u odnos s frazemima drugih idioma (jezična konvergencija). Kako bi se stvorila cjelovitija slika, rad donosi i suvremene podatke o najvažnijim jezičnim značajkama loparskoga govora. Osim prikaza posebnosti dijela rapske frazeologije, cilj rada je dopuniti dijalektnu frazeološku bazu kvarnerskog i (srednjo)čakavskog prostora.

Ključne riječi: frazeologija; analiza frazema; mjesni govor Lopara; ikavsko-ekavski dijalekt; čakavsko narječje

1. UVODNO RAZMATRANJE

Svaki organski idiom odiše životom. Nastaje, raste, mijenja se i nestaje zajedno sa svojim govornicima. Međutim, postoje čvrste i gotove sveze u govorima koje opstaju unatoč promjenama, u jeziku ili izvan njega, a njih nazivamo frazemima. Frazeološke sveze (frazemi) koriste se kao gotove jedinice, tako one ne nastaju spontano u govornom procesu, već su unaprijed poznate i zadane (Menac 2007: 9). U skladu s time frazemi su izrazito zanimljivi za proučavanje u okviru dijalektno frazeologije, kako u sinkronijskom presjeku, tako i dijakronijski u odnosu na cjelokupni leksik. Oni u sebi čuvaju riječi, pojmove i pojave koje čine bogatstvo i stil

određenog govora ili narječja. Kroz njih pratimo mijene na jezičnim razinama, jezične kontakte, posuđivanje i sve ostalo što utječe na osobitosti pojedinoga govora. Kada govorimo o čakavskom narječju, poglavito o dijelu koji je vezan uz obalu i otoke, onda se svakako treba osvrnuti i na utjecaj romanskih idioma kroz povijest. Romanski tragovi neminovno su prisutni i u frazeologiji. Takvo jezično bogatstvo, koje se stopilo u jedinstveni jezični izričaj, sadržano je i u frazemima mjesnoga govora Lopara.

Lopâr (G jd. *Lopārà*) se nalazi na sjeverozapadnom dijelu otoka Raba. Zbog određene geografske izoliranosti i udaljenosti od ostalih mjesta baštini, u govoru, određene fonološke, morfološke i leksičke značajke kojima se ponešto razlikuje od ostalih rapskih mjesnih govora. Posljedično se i u frazeološkom korpusu te značajke mogu prepoznati. Upravo je cilj ovog rada dati svojevrsni prikaz posebnosti loparske frazeologije. Također, želi se dati prilog frazeologiji ikavsko-ekavskog dijalekta te čakavskoj frazeologiji uopće.

2. UKRATKO O ZNAČAJKAMA LOPARSKOGA GOVORA¹

Mjesni govor Lopara pripada govorima otoka Raba, to jest rubnom poddijalektu ikavsko-ekavskog (srednjočakavskog) dijalekta čakavskog narječja (Lukežić 1990: 111). Dakle, osnovno obilježje jest ikavsko-ekavski ostvaraj jata prema Jakubinskij-Meyerovu pravilu: *mêsto, têsto, bêl* : *svît 'ä, lîp, mlîkò*.

Unutar samoglasničkog inventara postoji pet vokala /a/, /e/, /i/, /o/ i /u/, koji mogu biti dugi i kratki, naglašeni i nenaglašeni. Dugi samoglasnici /ā/, /ē/ i /ō/ mogu se, fakultativno, ostvariti kao zatvorene inačice: *mâst, susêd, facôl*. Vokali /e/ i /o/ ispred nazalnog sonanta zatvaraju se u /i/ i /u/: *žênska, ocên, ôn, črlên*, 1. l. jd. prez. *grên, pijên, mòren* > *žînska, ocûn/ocîn, ûn, črlîn, grîn, pijîn, mòrin*² (usp. Lukežić 2009: 65). Kao samoglasnik javlja se i slogotvorno /ɨ/ bez pratećeg vokala (*čÿv, kÿv, pÿst*) te izuzetno rijetko slogotvorno /ɨ/ (*šÿdesêt*).

Refleks prednjeg nazala /ɛ/ u /a/ po formuli *j, č, ž + ɛ = a* očituje se u nekoliko primjera (Moguš 1977: 35–36): *zâik/zajîk, (po)žât, ožât, žâjan, počât, načât*.

¹ Prema diplomskom radu Škarić (2016: 6–9). Fonološki opis oslanja se (strukturno i sadržajno) na *Čakavsko narječje* Milana Moguš (1977), a morfološki prati Josipa Lisca (2009: 108–112).

² Rotacizam /ž/ > /t/.

Čakavska nepreventivna vokalizacija poluglasa u slabom položaju (Moguš 1977: 21) očituje se u zamjenici *čă/čâ*³ < *čb, prijedlogu *vă* < *vъ, prilogu *kadī/kāj* < *kьdē itd.

Suglasnički inventar sastoji se od sljedećih jedinica: /b/, /c/, /č/, /tʰ/, /d/, /dʰ/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /l̥/, /m/, /n/, /n̥/, /p/, /r/, /s/, /š/, /t/, /v/, /z/ i /ž/. Valja istaknuti prisutnost čakavskog /tʰ/ (*tītʰ*, *prolītʰe*, *tʰūk*) kojim se jasno razlikuje opreka /č/ : /tʰ/ (*čepītʰ*, *măčītʰ*, *konopčītʰ*) te fonema /dʰ/ umjesto /ž/ (*rödʰak*, *ândʰel*) koji ponegdje supostoji s /j/ (komp. pridj. *slädʰe/släjje*, *mlädʰi/mläjji*), a u određenim slučajevima ostvaruje se samo /j/ (**dj* > *j*; *mešă* : *mejă*, 2. l. jd. imp. *pošă* : *pöj*).⁴ Fonem /ž/ ne postoji u sustavu te se on mijenja sa /ž/ (*svidôžba*, *žigerica*) i /dʰ/ kod posuđenica (*dʰenper*, *dʰezva*, *pidʰăma*).

Glavno obilježje govora Lopara svakako je vibrant /r/ sa specifičnim ostvaranjem u odnosu na standardni izgovor u hrvatskom jeziku. Ostvaruje se tako da se „vrh jezika pomiče (se) prema srednjem nepcu dodirujući ga vrlo slabo samo rubovima, pa zračna struja slobodno prolazi uz rubove jezika i kroz otvor između jezika i srednjeg nepca, akustički utisak nije tipično suglasnički, nego glas s više vokalne boje“ (Matahija 2016: 18; prema Zvezdani Pičuljan).

Dočetno /-l/ pojavljuje se u završnim slogovima kod imenica (*vřtal*, *posâl*), pridjeva (*těpal*, *děbel*), glagolskih pridjeva radnih u muškom rodu jednine (*dělal*, *peljâl*) te u slogovnoj granici unutar riječi (*polnôci*).

Nazalni sonant /m/ na početku riječi prelazi u /-n/ (*ösan*, 1. l. jd. prez. *râdin*, *pîšin*), a ponegdje i u sredini riječi (/m- / > /-n- /). U tim primjerima najčešće postoje dvojaki ostvaraji: *kumpîr/kunpîr*, *lampadîna/lanpadîna* ‘svjetiljka’, ali i potpuni prijelaz (pr. *slânka*).

Sonant /l̥/ može prijeći u /j/ (*jubâv*), a sonant /h/ se, u određenim primjerima, depalatalizira (*lîghă* > *lîgha*).

Očuvana je i disimilacija, primjerice likvida (r > l): rebro > *lebrö*, *zalëbyňak*, a česta je i njihova metateza: *paringâl/palingâr*.

Neki od suglasničkih skupova koji se javljaju u govoru su: /čr/⁵ (*čřn*), /štʰ/ < */stj/, /skj/ (*štʰăp*, *güşťerica*), te oni vezani uz posuđivanje iz romanskih idioma

³ Odatle i prilozi *dačă*, *năč*, *pôč*, *văč*, *zăč*. Neodređena zamjenica u značenju ‘ništa’ i ‘nešto’ je *nîš*. Ovdje možemo spomenuti i ostvaraj zamjenice **vъsb* koji glasi: *văs*, *svă*, *svě*/ *svò*.

⁴ Usp. Moguš (1977: 64).

⁵ Za razliku od skupa /štʰ/ koji je dosljedan, skup /čr/ fakultativno se mijenja sa skupom /cr/: *čřn/čřn/cřn*.

(ponajviše mletacizmi) /šk/ < /sk/ (*škabelîn, baškòt*), /šp/ < /sp/ (*špîna, špâg*), /št/ < /st/ (*štufât se, štâcija*) i dr.

Promjene uvjetovane slabljenjem napetosti konsonanata u slogu (Moguš 1977: 85–89), primjerice na istom stupnju, su sljedeće: /ht' / < /kt' / (*ht'êr*), /ht/ < /kt/ (*nôhti, dôhtor*), /šk/ < /čk/ (*măška, lûlaška*), /s/ < /c/ (G jd. *ostâ*), /s/ < /ts/ (*pêsto*) i dr. U početnim nevolalskim skupovima dolazi do redukcije fonema /p/: /č-/ < /pč-/ (*čêla*), /š-/ < /pš-/ (*šenica*), /t-/ < /pt-/ (*tît'*).

Akcentatski sustav⁶, kao što je vidljivo iz dosadašnjih primjera, obilježen je dvama naglascima: kratkim (â) i dugim silazne intonacije (ã) te prednaglasnom duljinom (ã) ispred kratkog naglasaka. U skladu s time Lukežić (1990: 49) određuje loparski akcentatski sustav kao stariji tip. U govoru postoji i dugi naglasak uzlazne intonacije (čakavski akut „ã“) koji je stilogeno, kontekstualno, uvjetovan.⁷

Od najvažnijih morfoloških osobina imenica može se istaknuti nastavak L jd. m. i sr. roda -u (*postolû < postôl, t'ât'ù < t'ât'ê, ditêtu < ditê*) i -i (*mošûn' < mošûn, Lopârî, Zâdri, Lošîñî, Señî, na Školî*)⁸; kod I jd. m. i sr. roda nastavak je -un (*môrun < môre, ognûn < ogân*); morfem -un javlja se i u I. jd. ž. roda: *rukûn < rûkâ, tîntun < tînta*. Imenice ženskog roda e-vrste imaju izjednačeni dočetni morfem -e u G jd. i N, A, V mn.: *brûkve < brûkva, konêštre < konêštra, škâfe < škâfa*.

U G mn. muškog roda ostvaraju se -i, -ov/-ev + -ø: *bròji, bròjev < bròj, pumidôri, pumidôrov < pumidôr*; nastavci G mn. ž. roda su -i, i -ø (*žên < ženâ, jâbuk < jâbuka, kûp < kûpa; narânž, narânži, narânč, narâžan < narânža/narânča*).

Dativ, lokativ i instrumental množine muškog i srednjeg roda gotovo su ujednačeni, dok su u ženskom rodu zabilježeni primjeri kojima se razlikuju ta tri padeža, ili su ujednačeni, ovisno o govornicima. Mogu se zabilježiti sljedeći primjeri⁹: m. i sr. rod D mn. -ima (*cîgljima, pâlcima*); L mn. = D mn. -ima, izuzetno rijetko -ih (*po mêstih*); I mn. = D mn. = L mn. -ima. Imenice ženskog roda imaju ove ostvaraje:

⁶ Kušar (1894: 7), Lukežić (2009).

⁷ Lukežić (2009: 63) navodi „da je uporaba akuta u rapskim govorima stilogeno uvjetovana, kako je zapaženo i u drugim govorima u tome otočkome arealu“ (op. npr. Novalja; Vranić 2016: 22). Tijekom prikupljanja frazema (za potrebe ovog rada) uočena je prisutnost akuta, no ne može se govoriti o njegovoj sustavnosti unutar strukture riječi (iako se on često može čuti). Neki od primjera: *gospodîn/gospodîn, ht'êr/ht'êr, lopârskî/lopârskî kumpîr/kumpîr, otîl/otîl, il/il, pîl/pîl*, prid. trp. m. r. jd. i 1. l. jd. prez. *pečîn/pečîn*, 1. l. jd. prez. *jês/jês, nîs/nîs*; u toponimiji: *Sît'e, Mahut'îna* itd.

⁸ Kušar (1894: 48) ističe da se osobito u Loparu koristi ovaj oblik lokativa. Navodi identične primjere: „*Jâ stojîn Lošîñî, Zâdri, varôši, môri, nebesî*.“ Prema ovome možemo zaključiti da su se ovi oblici zadržali, poglavito oni koji su toponimi.

⁹ Usp. Matahlija (2016: 20).

D mn. *-ama, -ami (rukàma, rùkàmi)*, rjeđe *-amin, -an (kokošàmin, kokošàn)*; L mn. *-ama, -ami, -ah (va rukâh, na nogâh, papùčah)*, u toponimiji koja vjerno čuva oblike: *Ogràdah, Ravnìcah, Mundanijah*), *-ih (va kolficìh)*, I mn. = D mn.

Infinitivi su u mjesnome govoru Lopara okrnjeni: *bit* (biti), *provàt* (probati), *obùt'* (obući), *obùt* (obuti), *pèt'* (peći), *pôt'* (poći), *pīsàt* (pisati). Nastavci 1. l. jd. prezenta su *-an (tâncan, kùpan, ali jesân/jês, nisân/nīs)* i *-in (pīšin, letīn)*. Infinitiv *imàt/imùt* nerijetko se pojavljuje kao dio frazema. Njegov oblik u 1. l. jd. prezenta je *ìman*, negacijski oblik je *nìman*, a pojavljuje se i negacija s česticom *ne* kojoj je pridodan neki od oblika glagolskog pridjeva radnog, npr. *imâl/imìl*, dakle *ne imâl/imìl* (< *ne imàt/imùt*).

Glagolski prilog sadašnji gubi /i/ u dočetu riječi: *bižùt'* (bježeci), *tekùt'* (trčeci), *spùt'* (spavajući).

Oblici glagola *biti* za tvorbu kondicionala su sljedeći: 1. l. jd. *bi, bih*; 2./3. l. jd. *bi*; 1. l. mn. *bi, bimo, bismo*; 2. l. mn. *bi, bite, biste*; 3. l. mn. *bi, bihu*.

Imperfekt se izrazito često javlja s obzirom na to da je njegova pojavnost u čakavskom narječju (hrvatskom jeziku uopće) izuzetno rijetka.¹⁰ Svakako, treba istaknuti da je najčešći u govoru osoba srednje i starije dobi, no javlja se i kod mlađih govornika, većinom sporadično. Neki od zabilježenih oblika su: 1. l. jd. *ìdahi, mišljâhi, otìjah*; 3. l. jd. *bìjaše, hòdaše, ìdaše/ìd'aše, rekàjaše, vazìmaše, dažjâše, napijâše, mīšaše, dôjdaše, znàjaše, zgùbljaše*; 1. l. mn. *klâdahomo, čekahomo, pârtihomo, pokùpljahomo*; 3. l. mn. *bìjahu, ìdahu, legâhu, ostâhu, tâncahu, zèhu*.

Aorist je nešto rjeđi, a uglavnom se ostvaruje u 1. l. jd.: *hìtih, rekòh, padòh, sukòh, zàboravìh*; 3. l. jd. *dod'è, rečè*.

3. FRAZEOLOŠKI FOND

Prikupljanje frazema u početku je bilo neusmjereno, zatim je sastavljen upitnik¹¹ koji je korišten na nekolicini informanata¹² kako bi se dopunila i zaokružila

¹⁰ Lisac (2009: 111).

¹¹ Upitnik je sastavljen odabirom frazema iz objavljenih radova i rječnika vezanih uz čakavsko narječje: Crikvenica (Ivančić Dusper 2013), Draga (Bogović 1999), Hvar (Benčić 2014), Kostrena (Vranić 2004), o. Krk (Turk 1997, 1998), Novalja (Vranić 2016), Senj (Turk 2016; prema rječniku Milana Moguš). Potvrđeni su i određeni frazemi koji se nalaze u radu o pomorstvu i ribarstvu otoka Raba (Ščerbe Haupt 2015) te poneki zapisani u radu Marcela Kušara (Kušar 1894). Upitnik je isto tako poslužio da bi se, u nekoj mjeri, izbjeglo ponavljanje dosad objavljenih frazema.

¹² Nada Škarić, r. 1962.; Antun Škarić, r. 1951.; Dušan Škarić, r. 1948.; Josip Gabrić, r. 1952.

određena baza dotad prikupljenih frazema. Upitnik se, između ostaloga, koristi za stvaranje poveznica s ostalim čakavskim govorima. U prvom planu je isticanje lo-parskih frazema (sadrže lokalne mikrotoponime, antroponime i sl.), onda onih koji su zajednički otočnom arealu, obližnjim otocima i naseljima, regiji, dijalektu itd. (više o tome u nastavku). Naravno, nije moguće prikupiti sve frazeme, koliko god određeno istraživanje i prikupljanje bilo usmjereno na kvantitetu. Uostalom, fokus ovog istraživanja nije bio na brojnosti već na isticanju određenih posebnosti (poglavito leksičkih) na prikupljenom fondu, a svrha taj fond materijalizirati.

Frazemi se, prema ustanovljenom uzusu, analiziraju iz nekoliko aspekata¹³: 1. *strukturni* – sastavnice frazema i njihov redosljed (uključujući frazemske varijante/ inačice), 2. *semantički* – značenje sastavnica pri čemu su neke (ili sve) semantički promijenjene (uključuje semantičke odnose unutar i između frazema te konceptualnu analizu), 3. *sintaktički* – frazem kao dio rečenice sa sintaktičkom funkcijom, 4. *jezična konvergencija* – odnosi između frazema različitih idioma. U ovom radu frazemi će biti analizirani kroz sve aspekte.

Treba spomenuti i određene nedoumice koje su se javile tijekom pisanja ovog rada, a najveća je kako bilježiti čakavski akut koji je stilogeno uvjetovan? On se neovisno o, spontanom ili usmjerenom, načinu prikupljanja – pojavljuje.¹⁴ Kod nekih govornika učestalije, kod nekih manje, a kod nekih se ne javlja (op. u istom frazemu). Budući da se akut pojavljuje kao stilska značajka koja ovisi o kontekstu, a frazemi su izrazito kontekstualno i ekspresivno određeni oblici, akut je dio takva izričaja. No kako akut nije sustavan, primjeri su zabilježeni dvoakcenatskim (neutralnim) sustavom s prednaglasnom duljinom, a određeni primjeri s akutom navode se u frazemske inačice. Također, koristi se, zbog lakšeg čitanja, zapis s grafemima iz hrvatskoga standardnog jezika pri čemu grafem *ć*, bez iznimaka, odgovara fonemu /tʰ/, a grafem *đ*, bez iznimaka, odgovara fonemu /dʰ/.

4. STRUKTURNA ANALIZA FRAZEMA

Prema strukturi (sastavu/obliku) frazemi se dijele na fonetske riječi, sveze (skup) riječi, polusloženice i frazemske rečenice.¹⁵

¹³ Bogović (1999: 145), Vranić (2004: 141).

¹⁴ Budući da akut nije tema ovoga rada, sadašnje i nekadašnje pozicije akuta u riječi neće se analizirati.

¹⁵ Prema Menac (2007: 17–19), Menac-Mihalić (2011: 21–23).

4.1. FONETSKA RIJEČ

Ovaj tip sastoji se od jedne samostalne i jedne, ili dvije, nesamostalne riječi (proklitike ili enklitike) koje zajedno tvore naglasnu cjelinu (Menac 2007: 18). Najčešće je to sveza prijedloga ili veznika sa samostalnom riječju (ponajviše s imenicom): *do trohê* 'do zadnje mrvice', *i bāsta* 'dosta', *na bōtu* 'u jednom mahu', *na fōrcu* 'silom', *na sakrêto* 'potajno', *na Sānsigu*¹⁶ 'odg. na neprepoznavanje očitog odgovora', *na zmōrac* '1. sjeverno, 2. sjeverozapadno', *na zjūgo* '1. južno, 2. jugoistočno', *ni trōhe* 'nimalo', *njānki*¹⁷ *nāpamet* 'nipošto', *od krijānce* 'iz poštovanja', *od rāce*¹⁸ 'obiteljska crta', *od šalê* 'bez problema', *po rāci* 'nasljedno', *po svōmu* 'na svoj način', *prêd mālō* 'maloprije', *s vrīmenun* 'malo-pomalo', *za Sōrinj*¹⁹ 'neupotrebljivo', *vān rukê* 'izvan dohvata', *za bādave* 'besplatno', *za štīcu*²⁰ 'u inat', *za zēru* 'zamalo' i dr.

4.2. SVEZA RIJEČI

Ovo je najčešći oblik u kojem se frazemi javljaju, a predstavlja svezu dviju ili više samostalnih riječi koje mogu biti praćene pomoćnim riječima, ili bez njih. Sveze riječi dijele se, prema unutrašnjoj povezanosti, na neovisne i ovisne. Ovisne sveze dijele se prema glavnoj sastavnici na glagolske, imeničke, pridjevske, priložne i dr. (Menac-Mihalić 2011: 21). Ovdje možemo uključiti i poredbene frazeme te rečenične frazeme.

4.2.1. Neovisne sveze

U sastavu su dvije samostalne riječi iste vrste koje su najčešće povezane sastavnim (*i*, *ni*) i rastavnim (*ili*) veznici: *čūdo i mirākul* 'čuđenje, nevjerica', *čūdo i vrāg* 'čuđenje, nevjerica', <z> *dušūn i tēlun* 'u potpunosti', *gōl i bōs* 'jako siromašan', *kūga i kōlera* 'užasan smrad', *ni ārti ni pārti* 'ne reagira tko, ne pridaje pažnju tko', *ni črno ni bēlo* 'neodređeno', *ni glavê ni rēpa* 'nepotpuno, smušeno', *ni krīv*

¹⁶ Tal. Susak.

¹⁷ *Nājki/nānki/njānki* itd., vez. < mlet. *no anca*, tal. *non anche* – ni, niti.

¹⁸ *Rāca*, ž. < mlet. *rasa*, tal. *razza* (EG) – rod.

¹⁹ Ime poluotoka i smetlišta.

²⁰ Vjerojatno prema gl. *štīcāt/štīcīvāt* u značenju 'nekoga namjerno (iz inata) zadirkivati/provocirati'.

ni dūžan ‘nedužan’, *ni mužsko ni žiŋsko* ‘osoba bez izraženih svojstava određenoga spola’, *ni sūnca ni mūseca* ‘mračno, sjenovito’, *mālo i niš* ‘sasvim malo’, *mēd i mlīkō* ‘1. izobilje, 2. ulizica je *tko*’, *sād ili dīlje* ‘sad ili odmah’, *sād ili niĳad* ‘jedinstvena prilika’, *<i> sīko i tāko* ‘<i> ovako i onako’, *svēci i pēci* ‘svaki dan’, *tū i tāmo* ‘1. ponegdje, 2. katkada’.

4.2.2. Glagolske sveze

Sveza glagola, kao glavne sastavnice s drugim vrstama riječi:

a) s imenicom u akuzativu uz koju može stajati dopuna: *bit pen(i)cilīn* za kogā ‘ne pasati *komu*’, *dāt rīč* komū ‘obećati nešto, zareći se’, *dobīt čitābu* ‘dobiti prigovor’, *dobīt depēšu* ‘primiti naredbu’, *dobīt krēla* ‘1. osokoliti se, 2. razbahatiti se’, *dobīt švikāvicu* od kogā ‘sugovornik je dosadan’, *držāt prōdike* ‘naširoko moralizirati, prigovarati’, *čepāt drāču* ‘pejor. razgovarati’, *čepāt pljīč* ‘poplijesniti’, *činiť gnōj* ‘izležavati se’, *činiť štrōc*²¹ ‘podbadati, provocirati’, *hītit čākulu* ‘razgovarati’, *hītit ōko* ‘1. površno pogledati, 2. pripaziti’, *hītit jēšku* komū ‘zavesti *koga* privlačnom ponudom’, *imāt dōbar zūb* ‘puno jesti’, *imāt šūplju tāšku* ‘biti bez novaca’, *imāt zlatne rūke* ‘1. biti vrlo vješt i učinkovit u poslu koji se obavlja rukama, 2. znati sve napraviti’, *imīt trākavicu* ‘stalno jesti’, *īskāt pāmet* ‘raditi nepotreban posao’, *kūpīt māškā va vrīci* ‘ne znati što se dobiva kupovinom’, *namēstit* komū *trāpulu* ‘pokušaj otkrivanja *koga* u laži i varanju; namjestiti zamku’, *ne vīt p̄rst sprīd nos* ‘1. vrlo je tamno, magla je; ništa se ne vidi, 2. biti ograničen, priglup’, *pokūpīt prasīcu* ‘primiti šamar’, *prodāt fīntu* ‘prevariti *koga*, preveslati’, *učiniť ložē* ‘ustaliti se negdje’, *solīt pāmet* komū ‘dosadivati nepotrebnim savjetima, pametovati’, *učiniť skōs* ‘trznuti’, *zabādāt nōs svūdire* ‘miješati se u sve’, *zakūhat kāšu* ‘stvoriti pomutnju, zbrku’, *zgubīt glāvu* ‘1. poginuti, 2. zaljubiti se’, *žnjāvīt* komū *glāvu* ‘teško pretući *koga*’;

b) s imenicom u kosom padežu uz koju može stajati dopuna: *bit dobrē rūke* ‘darežljiv’, *dōc prāznih rūk* ‘doći bez prikladnog dara’, *īgrāt se životūn* ‘izlagati se životnoj opasnosti’, *dodijāt i Bōgu i vrāgu* ‘dosaditi svima’, *držāt se krāja* ‘biti na kopnu’, *krāst Bōgu dāni* ‘tratiti vrijeme’, *ne imāt mōta* ‘biti nevješt’, *ne vērovat svojīn očiĳa* ‘ne moći vjerovati u ono što se vidjelo’, *pāzīt drūgin očiĳa* ‘promijeñiti svoj stav/mišljenje o *kome*, o *čemu*’;

²¹ Prema nesv. gl. *štrōcīvāt* u istom značenju.

c) s prijedložnim izrazom: *bīt na fālde*²² ‘naboran’, *bīt va līvèlu* ‘ležati’, *bīt vān škvāre* ‘trknut’, *bīt za pēiāmi* komū ‘1. slijediti *koga*, 2. progoniti *koga*’, *dôc* komū *na tīr* ‘platiti za nešto’, *dôc pòd ruke* komū ‘naici na nekoga’, *držāt* kogā *za bulīna* ‘smatrati *koga* potrčkom, budalom’, *grihotā od Bōga* ‘neprežaljena šteta’, *īgrāt se s ognjūn* ‘svjesno ili nesvjesno ulaziti u opasnost’, *kōvat va zvēzdē* kogā ‘jako hvaliti, uzdizati *koga*’, *līčit nā vraga* ‘neskladno, *něšesno*’, *motāt* kogā *oko māloga pīrsta* ‘obmanjivati *koga*, imati jak utjecaj *na koga*’, *ne mōc dôc do besēde* ‘nemogućnost uključivanja u razgovor’, *ostāt za sīme* ‘nadživjeti *koga*’, *ošīškat* kogā *na tēcu* ‘lonac-frizura’, *pasāt krōz sīto i rešetō* ‘proći svakojaka životna iskušenja’, *pāst na kolēna* ‘pokoriti se, pokleknuti’, *pōc od rukē* ‘uspjeti’, *pōc na dobrō* ‘uznapredovati u dobrom smjeru’, *pōc nā more* ‘ribariti’, *pōc na mūhu* ‘poludjeti’, *pōc na strān* ‘izvršiti veliku nuždu’, *pōc va dēr*²³ ‘zarasti travom’, *pōc za sprovođūn* ‘ići na sprovod’, *potēgnūt* kogā *za zaīk* ‘navesti *koga* da progovori i kaže nešto što nije namjeravao’, *rēc vā oči* ‘reći otvoreno, iskreno’, *skočit va ogānj* za kogā ‘žrtvovati se za *koga*’, *stāt* komū *na žūlj* ‘zamjeriti se *komu*’, *šćīplje čā zā oči* ‘1. podražaj nosne sluznice i/ili očiju uzrokovan dimom, isparavanjem kiseline i dr.; 2. osjetiti neugodan miris, smrad’, *učīnīt na kōmodu* ‘raditi polako, bez stresa’, *umrīt od strāha* ‘silno se prestrašiti’, *zāčrnīt se pīrd očīma* ‘doživjeti vrtoglavicu, slabost’;

d) s prilogom: *pasāt lišo* ‘bez štete’, *stāt atēnto* ‘biti na oprezu’, *māsno plāīt* ‘mnogo platiti’, *pōc nāmo gōri* ‘umrijeti’, *pōc štrāmbō*²⁴ ‘zastraniti’;

e) s prijedlogom: *pūhāt na kogā* ‘biti ljut na *koga*’, *prāšīt se za kīn* ‘juri *tko*, izrazito je brz *tko*’;

f) s drugim vrstama riječi i prijedložnim izrazima s drugim vrstama riječi: *bīt gōtov* ‘propasti’, *bīt svākoga pāra svōj postōl* ‘dvije stvari/osobe suprotnih osobina’, *dēlat po svojū* ‘raditi mimo dogovora s drugima’, *dôc nā se* ‘vratiti se u normalu, povratiti se iz nekog stanja’, *ne dāt nā se* ‘ne dopustiti napade na sebe’, *pasāt svojē* ‘1. iskoristiti sve lijepo u životu, 2. naći se pred razdobljem smirivanja u životu’, *nī ni čūlo* ‘nije zakuhalo, još je sirovo i sl.’, *pōc òd sebe* ‘izvršiti veliku nuždu’, *pohītāt vā se* ‘1. brzo pojesti, 2. prejesti se’, *stāvīt črno na bēlo* ‘napismeno, potpuno jasno’, *zēt* kogā *pod svojē* ‘prihvatiti *koga* kao svoje, biti uzorom’.

²² *Fālda/fālda*, ž. < njem. *falten* (ERHSJ) – nabor, preklap na tkanini. *Kamižōt je na fālde. Lice je nafaldano.*

²³ *Dēr*, m. < ilirski **darno, derno* (ERHSJ), mlet. *derro* (Kušar) – njjiva obrasla travom, ledina.

²⁴ *Štrāmbō*, pril. < mlet. *stranbo* (EG) – ukrivo, ukoso.

4.2.3. Imeničke sveze

Sveza imenice, kao glavne sastavnice s drugim vrstama riječi:

a) s imenicom u nominativu: *põp Jãdrošič*²⁵ ‘odg. na neprepoznavanje očitog odgovora o kojoj se osobi radi’²⁶;

b) s imenicom u kosom padežu: *kõrica krũha* ‘malo, ništa’, *sũd svũta* ‘nevera s jakom tućom i grmljavinom’;

c) s imenicom u prijedložnoj svezi: *čovik na mēstu* ‘čovjek kojemu se ne može ništa zamjeriti’, *čovik od besēde* ‘pošten čovjek’, *mãja na parãnke*²⁷ ‘majica s naramenicama’, *mašina za rõbu* ‘perilica rublja’, *škũlja*²⁸ *bez dnã* ‘nešto što traži beskrajna ulaganja’, *plãmen/ragãnj od bũre* ‘orkanska bura (u moru)’, *pũt põd noge* ‘1. krenuti/otići bez osvrtnanja, 2. tjerati *koga*, bježi!’’, *šporkica od čovika* ‘1. prljav čovjek, 2. nemoralan čovjek’;

d) s pridjevom: *čista vãgã* ‘masa mesa životinje bez utrobe i kože’, *čõrav posãl* ‘beskoristan posao’, *fãlso jũhã* ‘juha kuhana bez mesa’, *fina guzica* ‘izbirljiva osoba’, *gnjũlo vrĩme* ‘vlažno, kišovito vrijeme’, *kũrbĩn pĩr* ‘razdoblje rastrošnosti, bez brige i pameti’, *lĩpa belēca* ‘sramota, nesreća’, *lũda kũca* ‘zbrka, konfuzna situacija’, *nõvi čovik* ‘potpuna promjena u izgledu (nabolje)’, *põdguzna mũha* ‘ulizica bez karaktera, oportunist’, *sũho zlãto* ‘veoma skupo’, *žĩva ĩstina* ‘čista istina’, *žĩva vodã* ‘izrazito znojnan, põtan’, *žĩvi lēd* ‘izrazita hladnoća’, *žĩvi mrtvãc* ‘iscrpljena osoba bolesnog izgleda, izgleda kao mrtvac’;

e) s brojem: *pĩrva/drũga/trēca... rũkã* ‘sloj u lićenju, gletanju i sl.’;

f) kao dio prijedložne sveze uspostavlja vezu s pridjevom (prijedlog + pridjev + imenica): *od mãlih nõg* ‘odmalena’, *od petnĩh žĩl* ‘1. svom snagom, 2. mućno, teško’, *põ(d) stãri dãni* ‘u starosti’, *va svojē vrĩme* ‘svojedobno’;

g) kao dio prijedložne sveze uspostavlja vezu sa zamjenicom (prijedlog + zamjenica + imenica): *za kĩ dãn* ‘poslije nekoliko dana’;

h) kao dio prijedložne sveze uspostavlja vezu s brojem (prijedlog + broj + imenica): *mēd četĩri zĩda* ‘u prostoriji/sobi, u svojem domu’.

4.2.4. Pridjevske sveze

Sveza pridjeva, kao glavne sastavnice s drugim vrstama riječi:

a) s pridjevom: *mĩtav pijãn* ‘potpuno pijan’;

²⁵ Svećenik u loparskoj župi.

²⁶ Usp. Menac-Mihalić (2003: 374); primjer sv. Petar.

²⁷ *Parãnke*, ž. < mlet. *paranco* (EG) – tregeri. Usp. *paranak* – kolotur (HJP, ERHSJ).

²⁸ Rupa.

b) s imenicom: *pûn gòvan* ‘mudrovati bez pokrića’, *pûn srâma* ‘sramiti se’, *rêtki pēci* ‘vrlo rijetko’;

c) sa zamjenicom: *pûn sēbe* ‘umišljen’;

d) sa svezom riječi: *dòbar za po kùci* ‘koji se može još iskoristiti, može poslužiti u kakvu svrhu’, *lûd stò grâdi* ‘nepredvidljiv, neuračunljiv’.

4.2.5. Zamjeničke sveze

Sveza zamjenice, kao glavne sastavnice s drugim vrstama riječi:

a) kao dio prijedložne sveze: *za svàki slūčaj* ‘ako bude potrebno’;

b) sa zamjenicom: *<i> nîkomu nîš* ‘bez posljedica’.

4.3. POREDBENI FRAZEMI

Struktura poredbenih frazema je A + poredbena riječ²⁹ + B. Razlikuje se od klasične poredbe po tome što se u poredbenom frazemu intenzivira značenje glavne sastavnice (A), dok se u poredbi uspoređuje manje poznato s poznatim. Prema glavnoj sastavnici poredbeni frazemi dijele se u više podtipova³⁰:

a) glagolski tip: *bît brîgà kakò za lánjski snîg* ‘uopće ne mariti’, *bît kakò dràča* ‘u sve se miješati’, *bižât kakò vrâg od tàmjana* ‘izbjegavati koga/što’, *daži kò s kâbla* ‘kiša jako pada, lije’, *dôc kakò narúčen* ‘u pravi trenutak’, *gorît kakò sèdan mŕtvih* ‘oganj koji jedva gori’, *imît šòldi kò blâta* ‘imati mnogo novca’, *ležât kò trùhla kùja* ‘raskrečeno ležati’, *ostrîc kogà kakò ôvcu* ‘šišanjem skinuti gotovo svu kosu’, *pâzi kî kakò ždrakûn*³¹ ‘gledati širom otvorenih očiju’, *prežimât kò krâva* ‘nepristojno žvakati, mljackati’, *smrdît kò kùga* ‘jako smrdjeti’, *smrdît kò kundòt* ‘jako smrdjeti’, *stât kakò Isûs drâgi prîd krîž* ‘zbunjeno stajati’, *svîtli kò va Bètlehemu* ‘jako svijetli’, *utêc kakò opâren* ‘velikom brzinom pobjeći’, *zvrnût se kò vrîca* ‘nespretno pasti’, *žîvît kakò pàs i mâška* ‘živjeti u stalnom neprijateljstvu’, *žîvît kakò bubrîg va lòju* ‘živjeti u izobilju, izvrsno živjeti’ itd.;

²⁹ Pojavljuju se različiti oblici poredbene riječi: *kakò/kâko*, *kà/kâl/kã*, *kò/kô* ovisno o ekspresiji govornika.

³⁰ Turk (1997: 315) prema Josipu Matešiću. Usp. Menac (2007: 39–41).

³¹ *Ždrakûn*, umanj. *ždrakunîc*, m. < tal. *drago* (ERHSJ), grč. *drakon* (HJP) – zmaj. Kod govornika nepoznato.

b) pridjevski tip: *bléd kakò křpa* ‘vrlo blijed u licu’, *břz kò sařita*³² ‘veoma brz’, *črljñ kakò škrlát*³³ ‘izrazito crven’, *čřn kò ingâštar*³⁴ ‘izrazito crn’, *glùh kò tòp* ‘sasvim gluh’, *glùp kò nôć* ‘vrlo glup’, *lén kakò dônje žrnò* ‘veoma lijén’, *nâporan kò čëper*³⁵ ‘biti vrlo dosadan’, *mëhko kò panâda*³⁶ ‘izrazito mekano’, *pòtan kakò miš* ‘potpuno mokar’, *slân kò sñnje môre* ‘previše slan’, *sùh kò bàrut* ‘vrlo suh, potpuno suh’, *sùh kò ucřrak*³⁷ ‘mršav’, *zgùbljen kò čřfal*³⁸ ‘dezorijentiran, zbunjen’;

c) imenički tip: *bonâca kò ùlje* ‘potpuno mirno more’, *môre <je> kakò pišòta* ‘toplo more’, *môre kakò lušřja*³⁹ ‘toplo more’, *obrâz kò opânak* ‘nemati stida, bez osjećaja časti i dostojanstva’, *rìlo/ùsta kò mažin*⁴⁰ ‘pejor. mljeti, mažinät’, *zaik kò krâva rëp* ‘biti brbljav’;

d) priložni tip: *škûro kò va rogù* ‘potpuni mrak’;

e) nulti tip, bez oznake polazišta⁴¹: *kâ cekin* ‘vrlo žut’, *kakò Bòg zapovída* ‘kako treba biti, kako je red’, *kakò da kî zřdu govõri* ‘uzalud je govoriti, namjerno ne čuje tko’, *kakò drvèna Marřja* ‘bez ikakve reakcije, ukočeno’, *kakò mùha bëz glavé* ‘bezglavo, smeteno’, *kakò na Sõrinju* ‘prljavo, neuredno’, *kakò plahùlja*⁴² <je kî> ‘nečujno i brzo nestati iz vida’, *kakò prâz*⁴³ ‘nasrtati’, *kakò va lambiku*⁴⁴ ‘prostor koji zaudara po alkoholu’, *kò da je kî va zemljù propâl* ‘nestao je tko, više se ništa ne zna o osobi’, *kò da je kî vrâgu z gâć utëkal* ‘nestašan je tko, vragolast, prepreden’, *kò da je kî za Bògun kamênje hital* ‘nesretan je tko’, *kò mošûn*⁴⁵ ‘prljavo, neuredno’, *kò mřtvo puhalò* ‘bez inicijative, nepoduzetan, lijén’, *kò od màtere ròđen* ‘posve gol’,

³² *Sařita/sařita/sâřta*, ž. < mlet. *saeta* (EG) – munja.

³³ *Škrlát*, m. < tal. *scarlato* (ERHSJ, HJP: *skerlet*) – purpur, grimiz. Prema HJP-u tkanina jarke crveno-ljubičaste boje i/ili venecijanska crvena i sjajna čoha. Kod govornika nepoznato; riječ je sačuvana u frazemu.

³⁴ *Ingâštar/ingâštar*, m. < mlet. *ingioistro*, tal. *inchioistro* (EG; Kušar: *inđôštar*; HJP: *injoštar*, *inkjoštro*; ERHSJ: *ingvast*) – tinta, mastilo, crnilo. *Lop.* nepoznato, povezuje se sa *sâjjavicun* (čađom), i to putem zadržanog frazema.

³⁵ Krpelj.

³⁶ *Panâda*, ž. < mlet. *panada* (EG) – juha/voda u kojoj je ukuhan/razmravljen kruh te dodani začini.

³⁷ Čvarak.

³⁸ Riba cipal.

³⁹ *Lušřja*, ž. < mlet. *lisia* (EG) – voda prokuhana s pepelom (*lûg*) koja je služila za pranje odjeće i posuđa.

⁴⁰ *Mažin*, m. < mlet. *mazinin* (EG) – mlinac za kavu.

⁴¹ Menac-Mihalić (2011: 23).

⁴² Žohar.

⁴³ Ovan.

⁴⁴ *Lambik/lanbik*, m. < mlet. *lanbico/lanbik* (EG) – kotao za kuhanje rakije.

⁴⁵ *Mošûn/mošûn*, m. < mlet. *mason* od lat. *mansionone* (ERHSJ) – tor za ovce, štala.

*kò va pržùnù*⁴⁶ ‘obavljati poslove (po naredbi) uz nemogućnost izlaska iz objekta/kuće’.

4.4. POLUSLOŽENICE

Polusloženice su bezvezničke sveze koje se sastoje od dvije samostalne riječi. Te riječi pripadaju istoj vrsti, a odvojene su spojnicom: *bžje-bòlje* ‘na brzinu’, *kadì-tadì / kàj-tadì* ‘tu i tamo, gdjegdje’, *kakò-takò* ‘1. na bilo koji način, 2. još je podnošljivo’, *lìvo-désno* ‘ovamo-onamo, sad ovdje sad ondje’, *òčeš-néčeš* ‘svejedno’, *pèri-dèri* ‘otporna i dugotrajna odjeća’, *sìmo-tàmo* ‘ovamo-onamo’, *vàmo-nàmo* ‘ovamo-onamo’, *zemljà-zrâk* ‘stanje pijanstva’.

4.5. FRAZEMSKÉ REČENICE

Frazemi koji imaju strukturu rečenice (subjekt, predikat i dr.) mogu stajati samostalno ili biti dijelom neke druge rečenice:

a) jednostavna rečenica: *Bòg je komù svidòk* ‘govori *tko* istinu’, *dobrò je kí krèšil* ‘udebljao se *tko*’, *komù je pàla sikìra va mèd* ‘došao je *tko* iznenada do velike dobiti ili koristi’, *làže čin zžne* ‘neprestano laže’, *jè komù vrâg va srìci* ‘lukav, nestašan, živahan i sl. je *tko*’, *morâ kí jòš pùno pulìnte poìst* ‘nedostaje još mnogo znanja, iskustva, jakosti *komu*’, *mòre dìmi* ‘olujno more’, *mòre kùri* ‘olujno more’, *nì mu ni slùgà* ‘ne može se usporediti, toliko je lošiji’, *ne dà mu vrâg mìra* ‘nešto tjera u napast *koga*, uvijek nešto poduzima’, *ne fàli komù ni tíčjega mlìkà* ‘ima sve, ništa ne nedostaje’, *nèče kí/čà dūgoga víka stèc* ‘kratkotrajno, brzo će se raspasti’, *noćàs će zèc mäter ìskàt* ‘vani je izrazito hladno’, *od víška glāvà ne bolì* ‘sve dobro dođe, može poslužiti’, *pâl je komù cùkar* ‘želja za pojesti nešto slatko’, *pâl je komù kàmik sa sùca* ‘osjetiti veliko olakšanje’, *sprèman je kí za Kàmpor*⁴⁷ ‘poludio je *tko*’, *šàl je kí va nìš* ‘izrazito je smršavio *tko*’, *žàlit se na tùstu jùhu* ‘nezahvalnost’;

b) nezavisnosložena: *kàj si bìl, čà si činìl* ‘ne priznaju se zasluge ili uloženi trud’, *jâ va kòpe, tí va špàde* ‘sugovornik ne prati slijed informacija, nerazumijevanje’, *vìše làže, nògo pizà*⁴⁸ ‘neprestano laže, služi se samim lažima’, *nì čovìk nìti*

⁴⁶ *Pržùn*, m. < mlet. *prezon*, tal. *prigione* (EG) – zatvor.

⁴⁷ Ime naselja u kojem se nalazi psihijatrijska bolnica.

⁴⁸ Težiti; prema *piz*, m. < mlet. *pezo*, tal. *peso* (EG) – uteg.

na čovika dâje ‘nemoralan čovjek’, *išće posâl, a mòli Bôga da ga ne nâde* ‘isticati nešto bez želje da se to ostvari’;

c) zavisnosložena: *lâhko bìt svetâc kâd ti je Bôg otâc* ‘lako je živjeti ili dobiti posao imajući roditelja na važnoj/visokoj funkciji’, *ne vrîdi koliko mù je črno îspod nôhta* ‘ne vrijedi ništa’;

d) nesamostalne frazemske rečenice (uklapaju se u druge rečenice): (...) *kâd na vrbi rodî grôjze/grôzje/grôjzje* ‘nikad’; (...) *kâd vodâ dôde/dôjde do grla* ‘kad postane nepodnošljivo, neizdrživo, opasno’.

4.5.1. Usklični frazemi⁴⁹

Ova vrsta frazema ima, većinom, sastav frazemske rečenice te se ističe emotivnošću. Uskličnim frazemima izražavaju se osjećaji, raspoloženja, molbe i kletve: *adîo Mâre!* ‘zbogom, gotovo je’, *Bôže pomori!* ‘1. traženje utjehe u teškoj situaciji, 2. reakcija na tvrdoglavog sugovornika’, *da ne bì!* ‘nema šanse, ne može’, *da, jêdan čäs!* ‘nema šanse, ne može’, *gôrkoj meni!* ‘jadnoj meni’, *hòj kvrâgu!* ‘psovka kojom se tjera određena osoba’, *hòj spât!* ‘reakcija na izgovorenu glupost ili besmislicu; ostavi se toga!’, *jôhi meni!* ‘teško meni’, *mâjo mojâ <mîla>!* ‘1. zapomaganje, 2. uzvik prilikom čuđenja/iznenađenja’, *nè daj Bôže!* ‘nikako, ni u kojem slučaju’, *ne mòreš vèrovat!* ‘nevjerojatno, iznenađujuće’, *ne zovî vrâga!* ‘riječima ili postupcima izazivati loš ishod’, *nêćeš ga pâpat!* ‘1. nećeš to jesti, 2. nećeš dobiti to što tražiš’, *nêćeš ga cîcat!* ‘1. nećeš to piti, 2. nećeš dobiti to što tražiš’, *ôpralo te môre <Jâblanci>*⁵⁰ ‘blaža kletva upućena osobama koje napuštaju otok’, *stôj s mîrun!* ‘nemoj se upuštati u određene radnje’, *vrâg te vâzel!* (kletva), *vrâg zêl pâmet <i glâvu>!* ‘1. žaliti zbog nekog postupka ili izgovorenog, 2. koriti koga zbog krivih postupaka’, *vrâg vâzel i lingvêt*⁵¹ ‘prekoravanje brbljave osobe’.

4.6. FRAZEOSHEME

Menac (2007: 42–65) navodi kako su frazeosheme izrazi koji se nalaze na granici pripadnosti frazeološkim jedinicama, ali imaju određeni ustaljen oblik i slijed sastavnica. Određena sastavnica može se zamijeniti drugom riječju iste vrste i oblika.

⁴⁹ Usp. Menac-Mihalić (2011: 24).

⁵⁰ Bivša dugogodišnja trajektna luka kojom se otok Rab povezivao s kopnom.

⁵¹ *Lingvêt*, m. < mlet. *lengueta* (EG) – jezik (mišić).

Imeničke frazeosheme su: *dītè je dītè* ‘prema određenom djetetu treba se odnositi kao i prema drugoj djeci, dijete ima univerzalna obilježja djece’, *posâl je posâl* ‘određeni posao ima sva obilježja posla, treba ga odraditi’ (x je x); *dicà kò dicà* ‘uobičajeno ponašanje djece, treba ih shvatiti’ (x kao x); *lupèž nàd lupèžima* ‘izraziti lopov, lopov bez premca’ (x nad x-ovima); *prasâc do prasâc* ‘mnoštvo svinja’ (x do x-a) itd. Glagolske: *rêkla ne rêkla* ‘svejedno, dođe na isto’ (gl. prid. rad. + ne + isti gl. prid. rad.); *nîma da nîma* ‘mora biti’ (x da x). Pridjevske frazeosheme imaju oblik *pridjev + isti pridjev sa sufixsom -cat*: *bêl-belcât* ‘potpuno bijel’, *gôl-golcât* ‘potpuno gol’, *nôv-novcât* ‘potpuno nov’ i dr. Neki od mješovitih tipova su: *čâ je prèviše, prèviše <je>* ‘prijedena je određena granica’ (zamjenica + glagol + prilog, isti prilog <isti glagol>), *kakò jê da jê* ‘treba biti zadovoljan sa situacijom’ (prilog + glagol + da + isti glagol) i *čâ jê, jê* ‘nešto malo / bar nešto, bez obzira na to što je’ (zamjenica + glagol + isti glagol).

5. FRAZEMSKA INAČICE

Iako su frazemi čvrste i stabilne strukture, pojavljuju se određene razlike unutar njihova sastava. U konačnici značenje frazema ostaje isto. Ovisno o jezičnoj razini može se govoriti o fonološkim, naglasnim, morfološkim, tvorbenim, sintaktičkim i leksičkim inačicama⁵²:

a) fonološke inačice: budući da se u ovom radu obrađuju frazemi jednog otočnog mjesta fonološke razlike među govornicima su minimalne te smo ih se dotakli na samom početku. Može se istaknuti i fakultativna zamjena fonema u određenim leksemima: *kûga i kòlera/kòlura*, *dèlat kakò tovâr/tovôr* ‘izuzetno marljiv’, *pòp Jädrosiç/Jädrušić* itd.;

b) naglasne inačice⁵³ vezane su, najčešće, uz pojavu čakavskog akuta kao stilogenog obilježja. Kako je ranije navedeno, njegova pojava je uobičajena, poglavito jer su istraživani frazemi:

do tròhe : trohê : do trohê	čovik na mēstu : čovik na mēstu
vân rukê : vãn rukê : vãn rukê	žnjāvīt komù glāvu : glāvu : glāvu
za sprovođūn : za sprovođūn	črñ kò ingāštar : črñ kò ingāštar
od šalê : od šalê	od mālīh nōg : od mālīh nōg
bīt vãn škvāre : škvāre	ne zovī vrāga : vrāga : vrāga
črña ôvca : ovcâ ‘osoba koja se ne uklapa’	svôj dān : dān ‘nekoć’

⁵² Usp. Turk (1997: 317–319), Bogović (1999: 150–153), Menac (2007: 172, 181–182).

⁵³ Menac-Mihalić (2011: 25).

c) morfološke inačice: dolazi do promjene unutar gramatičkih kategorija broja (*lîpi vrâg / lîpi vrâzi* ‘neskladan, ružan’), roda (*dôc kakò narûčen/a, mučât kò zalîven/a* ‘ne progovarati, tajiti što’), vida (*umrît/umîrat od strâha*) te konjugacije i vremena (*obečâl je / obečâli su / obečâna su / obečâhu bŕda i dolîne* ‘dati neostvariva obećanja’);

d) tvorbene inačice: kod pojedinih riječi varira korištenje uvećanica ili umanjnica, ovisno o kontekstu i stilskom izričaju (*fîna guzîca/guzîčica, fîni nôs/nosîć* ‘izbirljiva osoba’);

e) sintaktičke inačice: riječi mogu mijenjati svoj redosljed (*nêće komû dlâka z glavê pâst / nêće komû pâst dlâka z glavê* ‘nikomu se ništa loše neće dogoditi’) ili različite padežno-prijedložne sveze (*bâš je nâšal crîkvu kadî će Bôga molît / bâš je nâšal crîkvu za Bôga molît* ‘1. uzaludan trud, 2. ne treba se povjeravati osobama upitnog morala’);

f) leksičke inačice: u frazemima se izmjenjuju sinonimi (*čovîk od rîči/besêde, držât kogâ na špažîću/konopčîću* ‘kontrolirati koga, manipulirati’, *za štîcu/inât*), riječi iz istoga semantičkog polja ili asocijativnog polja (*dažî/(z)lîva/pâda kò s kâbla, smûît glâvu/môzak/pâmet* komû ‘utjecati na drugu osobu tako da ona izgubi razum/rasuđivanje’), riječi koje ne ulaze u isto semantičko polje ili asocijativni niz (*ni trûna/šćîke/ćînke*⁵⁴ ‘ništa, nimalo’, *vâdit komû mâst/žîvci* ‘zadirivati koga, mučiti strogošću i dužnostima’, *lên kakò dônje žrnò / čŕna zemljâ*) te dolazi i do leksičko-kvantitativnog variranja (*dât <svojû> rîč, imât <dobrû> žîlu* ‘biti brbljav’, *nêće se kî <pûno> spotît* ‘izbjegavati napor i rad’, *<skûpo> kò <sûho> zlâto*).

6. SEMANTIČKA ANALIZA FRAZEMA⁵⁵

Značenje frazema je osobito jer u njihovu sastavu jedna riječ, nekoliko njih ili sve riječi mijenjaju svoje značenje. Iz tih novih značenja proizlaze unutarfrazemski i međufrazemski odnosi. Unutarfrazemski odnosi dijele se na frazemsku monosemiju (jednoznačnost) i polisemiju (višeznačnost), dok se međufrazemski odnosi temelje na homonimiji, sinonimiji i antonimiji.

⁵⁴ 1. stjenica, 2. smrdljivi martin.

⁵⁵ Usp. Turk (1997: 319–321), Bogović (1999: 154–159), Matešić (2006: 45–48).

6.1. FRAZEMSKA MONOSEMIJA I POLISEMIJA

Kada je jednom frazemskom izrazu pridružen jedan sadržaj, radi se o frazemskoj monosemiji: *otēgnūt pāpci* 'umrijeti', *pôc krājn* 'pješice', *zasūkāt rukāvi* 'prionuti poslu' i dr.

Frazemska polisemija⁵⁶ počiva na inkluziji (značenje jednog frazema ulazi u značenje drugog) i intersekciji (dijelovi značenja/semova se preklapaju). Primjer inkluzije je *vriča bez dnā*: 1. 'netko/nešto što *guta* novac ili nešto drugo (npr. hranu)', 2. 'beskrajna ulaganja u nešto'. U ovom primjeru *beskrajno ulaganje* ulazi u značenje nečega što *guta novac*.

Neki od primjera intersekcije: *jedvā stāt na nogāh*: 1. 'biti iscrpljen od rada', 2. 'biti iscrpljen od bolesti' (zajednički sem je 'iscrpljenost'); *šporkica od čovika*: 1. 'prljav čovjek', 2. 'nemoralan čovjek' (zajednički sem 'negativne osobine').

6.2. FRAZEMSKA HOMONIMIJA

Za razliku od frazemske polisemije, kod homonimije frazemi isti izrazom imaju različita značenja, to jest sadržaji se ne preklapaju ili nisu bliski: *bez trūna pāmeti*: 1. 'glupa osoba', 2. 'napraviti nešto bez razmišljanja'; *dāt ruku*: 1. 'pomoći', 2. 'u ličenju jedan sloj boje'; *dôc na krāj*: 1. 'pristati uz obalu', 2. 'okončati nepoželjno ponašanje'; *dobit pakēt*: 1. 'oboljeti', 2. 'biti pretučen'; *mēd i mlīkō*: 1. 'izobilje', 2. 'ulizica'.

6.3. FRAZEMSKA SINONIMIJA

Frazemski sinonimi imaju različiti sastav, ali jednako ili blisko značenje. Razlikuju se:

a) apsolutni sinonimski parnjaci (u potpunosti se semantički podudaraju): 'nezahvalnost': 1. *žālit se na tūstu/māsnu jūhu*, 2. *īškāt krūha pñiko pogāče*; 'razgovarati': 1. *čepāt drāču*, 2. *hītīt besēdu*, 3. *hītīt čakulu*; 'umrijeti': 1. *pôc Mārkovu drāgu*⁵⁷, 2. *pôc nā ni svīt*; 'nespretno pasti': 1. *pāst kō njök*, 2. *zvrnūt se kō vriča*;

b) sinonimski parnjaci s međusobnim semantičkim raslojavanjem: 'bahatost': 1. *dobit krēla* (može biti i nešto dobro, npr. dobiti polet, osokoliti se), 2. *pūn sēbe*

⁵⁶ Više o odnosu homonimije i polisemije v. Tafra (1986).

⁵⁷ Mikrotoponim u blizini groblja.

(sadrži i umišljenost); ‘hladna prostorija’: 1. *živi léd* (sem. polje vezano i uz vanjske vremenske prilike, tjelesnu temperaturu, npr. hladne ruke), 2. *kò va jacêri*⁵⁸; ‘treme’: 1. *drhtât kakò prût* (sadrži i drugo značenje vezano uz hladnoću), 2. *napùnit gâce* (sem. polje pokriva i strah u nekoj drugoj situaciji), 3. *umrît od strâha* (sem. polje šire od ‘treme’, npr. doslovno doživjeti strah od nekoga/nečega);

c) sinonimski parnjaci s međusobnim stilističkim raslojavanjem⁵⁹ u primjeru ‘dosađivati kome’: 1. *dôc komù na vrh glavê* (neutralni stil), 2. <*nâporan/dòsadan*> *kò čèper* (šaljivi prizvuk), 3. <*nâporan/dòsadan*> *kò pròljev* (niski stil), 4. *pùna mi te kâpa!* (razgovorni stil).

6.4. FRAZEMSKA ANTONIMIJA

Frazemi se međusobno razlikuju značenjem, a suprotnost se može dogoditi i u strukturi tako da frazemi sadrže antonimne lekseme:

a) frazemi u kojima je jedna sastavnica antonim sastavnici drugog frazema: *dôc pùnih rûk* ‘doći pretrpan darovima’ i *dôc prâznih rûk* ‘doći bez prikladnog dara’, *dûšâ od čovîka* ‘jako dobar čovjek’ i *vrâg od čovîka* ‘nemoralan, zao čovjek’, *dât i dobît* *čèpu/prasìcu/trîšku/zaùšak* ‘dati/primiti šamar’;

b) frazemi potpuno različitih izraza: *kò stîn* ‘tvrdo’ i *kò bumbâk* ‘mekano’, *za bàdave* ‘besplatno’ i *skûpo kò sùho zlâto* ‘veoma skupo’.

7. KONCEPTUALNA ANALIZA FRAZEMA

Koncept je pojam koji obuhvaća semantička polja, to jest tematski niz (Turk 1998: 278). Frazemi se, prema tome, mogu svrstati u određene skupine kojima se ukazuje na određene pojave, stanja, osobine i dr. Za potrebe ovog rada možemo izdvojiti nekoliko najosnovnijih skupina⁶⁰:

a) čovjekova vanjština: *kò da je kî od gorê odvâljen* ‘snažan, stasit’ (fizička snaga); *kakò špêrka, lêbra se vîdu* komù (izrazita mršavost); *grûb kò nôc* (ružnoća); *kâ čòk* ‘biti nizak i čvrste tjelesne građe’ (visina); *bâba je poprdîla zûbi* komù (loši zubi);

⁵⁸ *Jacêra*, ž. < mlet. *iazera* (HJP), tal. *ghiacciaia* (ERHSJ) – ledenica, hladnjača.

⁵⁹ Menac (2007: 19–20).

⁶⁰ Prema Turk (1998: 279–286), Matešić (2006: 48–58).

b) čovjekove osobine i odnos prema radu: *imät gödišć*, *stâra konjîna* (dob – starost); *dūšä od čovîka / smrâd od čovîka*, *nîš korîsti* (dobrota/zloba); *lén kakò dônje žrnò* (lijenost); *dèlat kò tovôr* (marljivost); *kakò vètar pûše* (prevrtljivost); *nèće se kí zgubît* (snalazljivost); *kä kunjîla* (spretnost/brzina);

c) stanje: *bléd kakò kîrpa* (boja u licu); *bît od vòlje* (dobro raspoloženje); *kakò šîmija*⁶¹, *pûknut kò pûkavica*⁶², *pôc s hârtami(n) čä* (ludilo); *bît pod gâsun*, *dobrò je kí zavidân*, *pijân kò gužica/čëp/mâjka* (pijanstvo); *spät kakò tòp* (čvrsto spavati); *žâjan kâ päs* (jaka žeđ);

d) životne prilike i međuljudski odnosi: *nâjke/nî Pêre bôk* (ignoriranje); *parî mi se* (imati dojam); *nê zna se kí pijé*, *<a> kí plâća* (neorganiziranost); *hodît na žîgericu* komü (neslaganje); *kakò pîst i nõkat* (povezanost); *gôl i bôs* (siromaštvo); *nîkomu ôlovo plâva*, *a nîkomu šûvar*⁶³ *na dnò pâda* (sreća/nesreća); *hîtît na hârte* ‘zaigrati na karte’, *hîtît pivâdu* ‘zapjevati’ (zabava);

e) predmeti i hrana: *<lâhko> kò però* ‘vrlo lagano’ (masa); *dobrò kakò mâna Bôžja*, *slâje od mëda* (vrlo ukusno); *kò betûn* (izrazita tvrdoća);

f) pojave i situacije: *na črno* (ilegalno); *kakò kažîn*⁶⁴ (metež); *pîrvo znânje* (novost); *dät paprâ* komü (otežati situaciju); *pîrko mëre* (pretjerano); *čä čü/čëš* (prihvatiti situaciju); *zâdnji skòsi* (prolaznost – kraj); *mîrne dušê* (spokoj); *îsti vrâg*, *ni s tâške ni va tâšku* (svejedno).

8. SINTAKTIČKA ANALIZA

Frazemi se mogu uključiti u rečenicu te vršiti sintaktičku funkciju:

a) subjekta: *Fâli njeñmu žênska rûkâ* (‘znak prisutnosti žene u kući’), *svè mu je špôrko*. *Mâla mîsa* (‘kraća misa, sažetije strukture u odnosu na *vèlu mîsu*’) je *pòčala*.;

b) predikata: *Nèće tî tâj svâšta îst, ûn tî je fina gužica* (‘izbirljiva osoba’). *Säd ce dobît po nosù* (‘1. dobiti batina, 2. biti ukoren’). *Têško ce sastâvit krâj s krûjin* (‘uspjeti raspoloživim novcem pokriti troškove’).;

c) objekta: *Zasîtil se bâpskih prič* (‘glasina, neistina’). *Tâj bi pòpil i Bôga i vrâga* (‘sve, bez biranja’).;

⁶¹ *Šîmija*, ž. < mlet. *simia*, tal. *scimmia* (EG) – majmun.

⁶² *Kokica*.

⁶³ *Šûvar/šûvar*, m. < mlet. *sovaro* (EG) – 1. pluto ribarske mreže, 2. pluteni čep.

⁶⁴ *Kažîn*, m. < mlet. *cazin* (EG) – javna kuća.

d) priložne oznake: *Onà je ìla na sakrêto* ('potajno'; načina). *Bolì me drôb na skàci-mùci*⁶⁵ ('na trzaje'; načina). *Tâj krùh od pŕvoga dâna*⁶⁶ *nìš ne valjâ* (vremena). *Danâs-zùtra*⁶⁷ *će kî to naçinît* (vremena). *Stâli smo pòd vèdrin nêbun* ('na otvorenom, na mjestu bez krova'; mjesta).

9. JEZIČNA KONVERGENCIJA

Fonološke, morfološke i leksičke značajke sadržane u frazemima pokazuju i dokazuju pripadnost loparskoga frazeološkog fonda čakavskoj frazeologiji. Prema načelu konvergencije (odnos jednog idioma prema drugom) za određene frazeme sa sigurnošću se može tvrditi da pripadaju govoru Lopara: *pôc Mârkovu drâgu / završît Mârkovoj drâzi*⁶⁸, *pòp Jâdrošić*. Ono što pripada rapskoj frazeologiji jesu frazemi sa zajedničkim toponimima: *òpralo te môre Jâblanci!*, *sprêman za Kâmpor, za (na) Sòrinj*.

Uspoređujući, na temelju korištenih izvora za izradu upitnika i literature, može se potvrditi (ili opovrgnuti) pripadnost pojedinih frazema određenom području.⁶⁹ Primjerice Turk (1997: 321) navodi primjer *len kako dolnje žrno* kao krčki frazem; sada se može potvrditi i njegova prisutnost na dvama otocima. Frazem *bit na fâldi* – Senj (Turk 2016: 184), *na fâldi* – Crikvenica (Ivančić Dusper 2013: 89) možemo okarakterizirati kao specifičnost kvarnerskog primorja. No treba uzeti u obzir da je izraz, bez frazema, zabilježen i u govoru Novalje (Vranić 2016: 219), grada Hvara (Benčić 2014: 160) te u Lici (ERHSJ; s time da u Skokovu rječniku jedino i postoji lički primjer). Vjerojatno i drugi govori imaju i taj frazem. Dakle, lokalno-regionalno raslojavanje frazema često treba uzeti s određenom količinom sumnje.

Što se tiče pripadnosti frazema čakavskom narječju, najsigurnije je utvrditi pripadnost određenog frazema prema kojem romanskom leksemu ili izrazima koji su vezani uz more i pomorstvo: *dâje čâ po tûfunju*⁷⁰ 'miris vlage i ustajalosti', *držât*

⁶⁵ Na istome mjestu često dolaze i frazemski sinonimi *na rëfuli*, *na skòsi*.

⁶⁶ Ovisno o kontekstu i govorniku može biti u značenju 'jučerašnji' ili 'star nekoliko dana (neodređeno)'.
⁶⁷ U budućnosti, neodređeno.

⁶⁸ Ovakav princip stvaranja frazemskog eufemizma s toponimom prisutan je i u drugim čakavskim sustavima. Neki od primjera: *pôc na Glavïcu* (grad Hvar), *poç zad Katunarića* (Kostrena), *projt u Krš* (Vrbovsko).

⁶⁹ Naravno, to se ne može uzeti sa stopostotnom sigurnošću, već ovisi o frazemima koji su zabilježeni te korištenoj literaturi.

⁷⁰ Prema mlet. *tanf*, *tuf*, *tufu*; tal. *tanfo* (EG) – miris zatvorenog prostora, vlage, plijesni, truleži; smrad.

kogã za *bulîna/tovãra*, *hîtat môt* 'signalizirati gestama i/ili mimikom', *mãli od cîme* 'dječak/mladić koji je zadužen za cimu', *mîrtva bânda* 'podignuta strana broda koja štiti od valova', *pôc fûndo* 'potopiti se', *tûta fôrca* 'svom snagom'.

Frazemi koji su poznati u standardnom jeziku i ostala dva narječja: *cêli Bôžji dãn* 'naglašeno trajanje radnje, sav dan', *čr̃na ôvca*, *i dãn i nôc* 'stalno, neprestano', *pûšit kô Tûrčin* 'vrlo mnogo puši tko', *rêc va četîri ôka* 'u povjerenju', *ubît vrîme* 'činiti nešto u dosadi da bi prošlo vrijeme', *za vîke vikôv* 'zauvijek', *zvûc tãnji krâj* 'dobiti manje u diobi'. Naravno, kao i u ostalim organskim jezičnim sustavima, u loparskoj frazeologiji postoje frazemi koji ulaze u međujezičnu (europsku) konvergenciju, a nastali su kalkiranjem (primjeri prema Turk 1994, 1998: 295):

a) *îskât dlâku va jâju* 'tražiti svaki povod za prigovor' – tal. *cercare il pelo nell'uovo*;

b) *nî ni žîve dušê* 'nema nigdje nikoga' – tal. *non c'è un'anima viva*;

c) *probît lêd* 'savladati prve teškoće, započeti' – engl. *break the ice*, fran. *rompre la glace*, njem. *das Eis brechen*, tal. *rompere il ghiaccio*;

d) *stât komû na žûlj* 'zamjeriti se komu' – njem. *j-m auf die Hühnerauge treten*.

10. ZAKLJUČAK

Analizom dijela frazeologije mjesnoga govora Lopara dan je uvid u jezično bogatstvo ovog organskog idioma te je obrađen još jedan čakavski frazeološki punkt. U konačnici, dopunjena je dijalektna frazeološka baza. Ovaj rad može biti polazište za daljnje istraživanje cjelokupne rapske frazeologije ili poslužiti kao izvor za druge radove. Važno je naglasiti da su frazemi, poglavito lokalno-regionalnog i čakavskog areala, u loparskome govoru česti te se dobro čuvaju.⁷¹ Nažalost, kako se svijet mijenja, tako nestaju i riječi, poglavito romanske usvojenice (mletacizmi), ali i dalje neke od njih imaju svoju funkciju u strukturi frazema, bez obzira je li njihovo neutralno značenje nestalo ili je dio pasivnog leksika koji teži nestajanju.

⁷¹ Isto kao što se i čuvaju određena jezična obilježja. Mjesni govor Lopara konzervativniji je u odnosu na ostale rapske mjesne govore.

LITERATURA

- Bogović, Sanja (1999) „Frazeologija ikavsko-ekavskoga mjesnoga govora Drage“, *Fluminensia*, 11, 1–2, 143–163.
- Kušar, Marcel (1894) „Rapski dijalekat“, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 48, 1–54.
- Lisac, Josip (2009) *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*, Golden marketing, Zagreb.
- Lukežić, Iva (1990) *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
- Lukežić, Iva (2009) „Rapska akcentuacija nakon ‘Osobina rapske akcentuacije’ Mate Hraste iz 1955. godine“, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 15, 61–81.
- Matahlija, Martina (2016) *Tvorba imenica obilježena značenja u mjesnome govoru Lopara*, diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Matešić, Mihaela (2006) „Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga“, *Fluminensia*, 18, 2, 37–81.
- Menac, Antica (2007) *Hrvatska frazeologija*, KNjIGRA, Zagreb.
- Menac-Mihalić, Mira (2003) „Hrvatski dijalektalni frazemi s antroponimom kao sastavnicom“, *Folia onomastica Croatica*, 12–13, 361–385.
- Menac-Mihalić, Mira, Antica Menac (2011) *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*, Institut za jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Moguš, Milan (1977) *Čakavsko narječje: fonologija*, Školska knjiga, Zagreb.
- Ščerbe Haupt, Božidarka (2015) „Pomorstvo i ribarstvo na otoku Rabu“, *Ethnologica Dalmatica*, 22, 197–230.
- Škarić, Antonio (2016) *Romanizmi u mjesnom govoru Lopara na Rabu*, diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Tafra, Branka (1986) „Razgraničavanje homonimije i polisemije“, *Filologija*, 14, 381–393.
- Turk, Marija (1994) „Naznake o podrijetlu frazema“, *Fluminensia*, 6, 1–2, 37–47.
- Turk, Marija (1997) „Prilog proučavanju čakavske frazeologije (na građi iz krčkih govora)“, *Suvremena lingvistika*, 43/44, 313–324.
- Turk, Marija (1998) „Frazeologija krčkih govora“, *Govori otoka Krka*, aut. Iva Lukežić i Marija Turk, Libellus, Crikvenica, 265–298.
- Turk, Marija (2016) „O višerječnim svezama u ‘Senjskom rječniku’ Milana Moguša“, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 20, 179–187.
- Vranić, Silvana (2004) „Iz kostrenske frazeologije“, *Život, kultura i povijest Kostrene, Zbornik Katedre Čakavskoga sabora Kostrena 1*, ur. Silvana Vranić, Katedra Čakavskoga sabora Kostrena, Kostrena, 139–152.

Rječnička baza

Benčić, Radoslav (2014) *Rječnik govora grada Hvara*, Muzej hvarske baštine – Hvar, Hvar.

EG = *El Galepin – Dizionario veneto*, <http://www.elgalepin.com/>

HJP = *Hrvatski jezični portal*, <http://hjp.znanje.hr/>

Ivančić Dusper, Đurđica, Martina Bašić (2013) *Rječnik crikveničkoga govora*, Centar za kulturu Dr. Ivan Kostrenčić, Crikvenica.

ERHSJ = Skok, Petar (1971 – 1974) *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I – IV*, JAZU, Zagreb.

Vranić, Silvana, Ivo Oštarić (2016) *Rječnik govora Novalje na otoku Pagu*, Grad Novalja, Ogranak Matice hrvatske u Novalji, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Novalja.

PHRASEOLOGY OF THE LOPAR LOCAL IDIOM

Summary

This paper is based on a research of the phraseology of Lopar local idiom. Two research methods were used for data collecting: recordings of the phrasemes occurring in the spontaneous speech and a questionnaire. The corpus was analysed with regard to its structure, semantics and syntax and it was put in relation to the other idioms through linguistic convergence. In order to gain a more comprehensive overview, this paper also presents data on the contemporary linguistic features of the Lopar local idiom. Therefore, the paper has got two aims: presenting the distinctive features of one part of the phraseology that can be found on the island of Rab, as well as complementing the chakavian phraseological repository of Kvarner region and of (mid)chakavian-speaking area

Key words: *phraseology; analysis of phrases; Lopar local idiom; Ikavian-ekavian dialect; Chakavian dialect*

SULLA FRASEOLOGIA DELLA PARLATA LOCALE DI LOPAR

Riassunto

Nel lavoro si analizzano i frasemi della parlata locale di Lopar sull'isola di Rab (Arbe) raccolti trascrivendoli spontaneamente in loco e con un questionario. Il fondo fraseologico si analizza nell'aspetto strutturale, semantico e sintattico e viene comparato a frasemi di altri idiomi (convergenza linguistica). Per offrire una presentazione più completa, il lavoro riporta anche i dati odierni sulle caratteristiche più rilevanti della parlata di Lopar. Oltre che a presentare le peculiarità di parte della fraseologia arbense, questo lavoro di ripropone di completare la fraseologia dialettale del Quarnaro e del territorio del ciacavo (centrale).

Parole chiave: *fraseologia; analisi dei frasemi; parlata locale di Lopar; dialetto icavo-ecavico; idioma ciacavo*

Podatci o autoru:

Antonio Škarić diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Rijeci Hrvatski jezik i književnost i Povijest obranom rada *Romanizmi u mjesnom govoru Lopara na Rabu* pod mentorstvom dr. sc. Marije Turk. Bavi se istraživanjem lokalne povijesti i govora.

E-mail: skaric.antonio@gmail.com